

PORVOO

Rihkamatori

kioskirakennuksen purkukaivun arkeologinen valvonta 2020

Juuso Koskinen

Tilaja: Purkupiha Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Valvonta	3
Kuvat	4
Vanhat kartat	7
Lähteet	7

Kansikuva: Kioskia puretaan. Kuvattu koilliseen.

Perustiedot

Tutkimuslupa: MV/157/05.04.01.02/2020

Alue: Rihkamatori, Porvoo. Kioskirakennuksen kohta, muinaisjäännösalueella Vanha Porvoo (mj.rek.1000006161).

Tarkoitus: Valvoa tuleeko kioskin perustuksia pois kaivettaessa esille arkeologisia jäännöksiä.

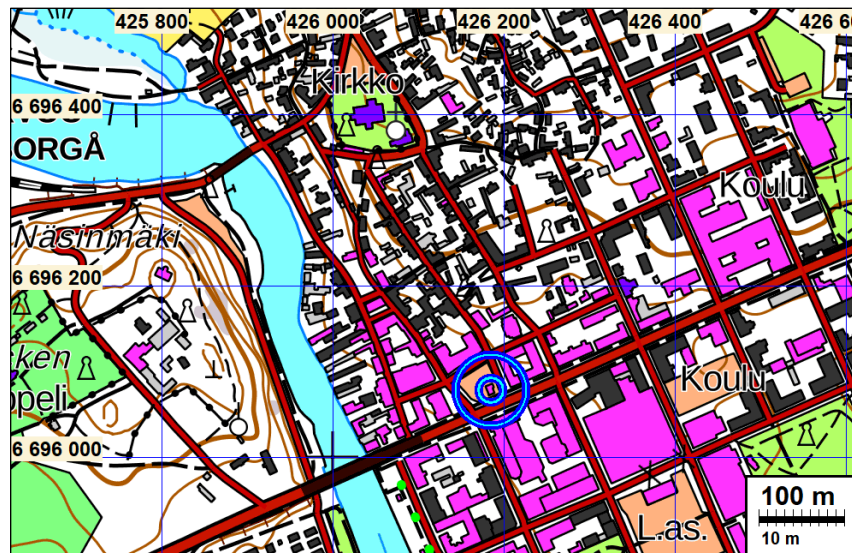
Maastotyö: 1.-2.9. 2020.

Tilaja: Purkupiha Oy

Tutkimukset: **Inventonnit:** Hakanpää 2008. **Valvonnat:** Heinämies 1981, Lehtinen & Hiekkanen 1983, Jussila 2015, Pesonen & Koivisto 2018 ja Väisänen 2020. **Kaivaukset:** Rajala 1982.

Tekijät: **Maastotyö:** Juuso Koskinen ja Johanna Roiha. **Raportti:** Juuso Koskinen.

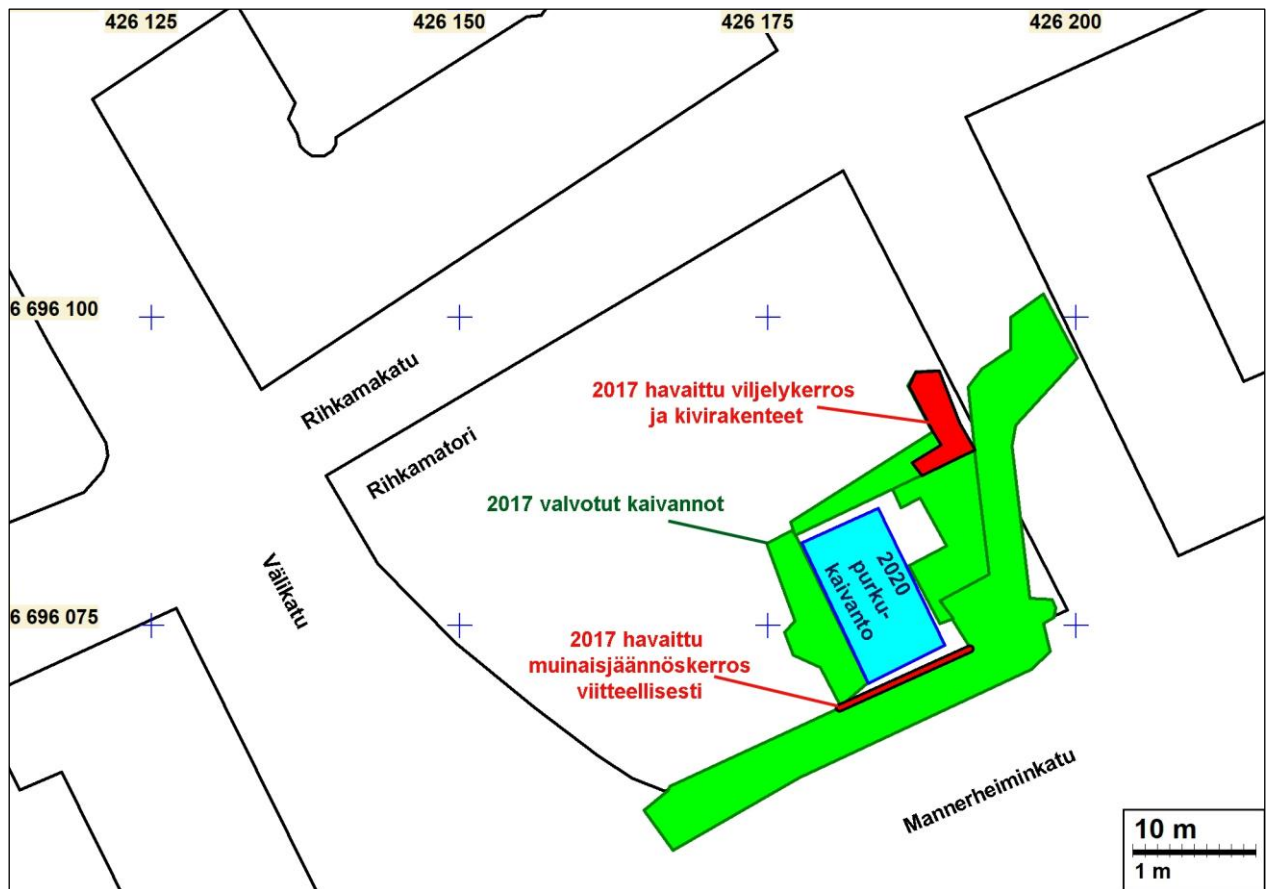
Tulokset: Valvonnassa kaivetusta kaivannosta ei tullut esille arkeologisia jäännöksiä. Ainoat löydöt olivat tiilenkappaleita, joiden ikää on vaikea arvioida, ja ne saattavat liittyä 1900-luvunkin rakenteisiin. Kappaleet voivat olla peräisin myös muualta tuodusta täyttömaasta.

Tutkimusalue sinisten ympyröiden sisällä

Muita tietoja: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN ja N2000 järjestelmissä. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 9/2020, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 9/2020. Paikannukset mitattiin GNSS-laitteella. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia, ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvaajat: J. Koskinen ja J. Roiha.

Valvonta

Porvoon Rihkamatorin eteläreunalla sijainnut kioskirakennus purettiin syyskuussa 2020. Purkupiha Oy tilasi kaivutyön arkeologisen valvonnan Mikroliitti Oy:ltä. Sen tekivät Johanna Roiha ja Juuso Koskinen 1.-2.9.2020, tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa.

Rihkamatori sijaitsee nykyisen Porvoon keskustassa, Rihkamakadun, Välikadun, Mannerheiminkadun ja Rihkamatori -nimisen kadun rajaamana. Varhaisimmalla aluetta kuvaavalla kartalla, vuodelta 1696, torin kohdalla on kaupungin eteläreunamille sijoittuvia tonttimaita, kuten myös vuoden 1792 kartalla. Näille kartoille ei ole kuitenkaan merkitty tonteilla todennäköisesti sijainneita rakennuksia. Vuoden 1873 topografisella kartalla alueella on rakennettua korttelia, ja todennäköisesti puretun kioskin kohdalla, tai ainakin välittömässä läheisyydessä, on ollut tuolloin asuin- ja/tai ulkorakennuksia. 1900-luvun saatossa torilla on tehty paljon maanmuokkauksia. Siihen on rakennettu esimerkiksi huoltoasemia, linja-autoasema, toisen maailmansodan aikainen suojahauta, käymälä ja kioski, jotka ovat sittemmin purettu ja/tai peitetty (Jussila 2015: 4-6).

Suurin osa Rihkamatorista, kioskirakennuksen kohtineen, on luokiteltu 2008 kaupunkiarkeologisessa inventoinnissa todennäköisesti säilyneeksi ja/tai tutkimuksellisesti erityisen mielenkiintoiseksi alueeksi (Hakanpää 2008: 31 ja liite 4). Rihkamatorilla ja sen liepeillä on tehty useita arkeologisia valvontoja ja/tai kaivaustutkimuksia, aiempien saneerauskaivujen yhteydessä. Tutkimuksissa on tullut esille sekä ehjiä muinaisjäännöskerroksia että paksuja moderneja täyttökerroksia (Rajala 1982, Lehtinen & Hiekkänen 1983, Jussila 2015, Pesonen & Koivisto 2018 ja Väisänen 2020).

Nyt purettuun kioskirakennukseen rajautuva lähiympäristö on kaivettu auki vuonna 2017, ja kaivun valvonnassa havaittiin: **Kioskin itäpuolella** todennäköisesti modernia mukulakiveystä ja betonirakenteita, **koillispuolella** kivisavikeramiikkaa, 1500-1600-luvun keramiikkaa, mahdollinen vanha

viljelykerros, sekä sen päällä kivirakenteita (Pesonen & Koivisto 2018: 14-17), **länsipuolella** kaksi mahdollisesti paikallaan olevaa rakennuksen perustan kiveä, sekä nykyaikaisia romuja (Pesonen & Koivisto 2018: 65-67), **pohjoispuolella** ilmeisesti samaa modernia mukulakiveystä kuin itäpuolella, sekä kohdalle kaivetuissa koepistoissa sekoittuneita ja todennäköisesti moderneja täyttökerroksia, 105-120 cm syvyyteen asti silloisesta asfaltinpinnasta (Pesonen & Koivisto 2018: 65-66). **Kioskin eteläpuolelta** tuli esille muinaisjäännöskerrosta palokerroksineen jopa metrin paksuudelta (Pesonen & Koivisto 2018: 54-56). Eteläpuolinen muinaisjäännöskerros on ilmeisesti sama, joka dokumentoitiin myös Kati Heinämiehen valvonnassa 1981 Mannerheimintien jalkakäytävän eteläreunalta (Pesonen & Koivisto 2018: 54).

Nyt 2020 kaivettu purkukaivanto oli suorakaiteen muotoinen, alaltaan noin 6,5 x 12,5 m ja noin 3 m syvä. **Muinaisjäännöskerrostumia, -rakenteita tai selviä muinaislöytöjä ei kaivannosta tullut esille.** Kioskirakennuksen betonisokkelin lisäksi, kaivannosta tuli esille ainoastaan hiekkaa, soraa, mursketta ja lohkareita, eli täyttömaata, jossa muutamain paikoin oli myös sekoittunutta tummaa maata. Tumman maan seassa oli vanhojen tiilien kappaleita ja laastia. Muinaisjäännöskerrokseksi katsottavaa vanhaa purku-/täyttökerrosta se ei kuitenkaan ollut, vaan se vaikutti konekaiyvussa sekoittuneelta. Lounaiskulmassa oli keskittymä karkeasti leikattuja kiviä, jotka vaikuttivat puretuilta rakennuskiviltä Ne olivat samassa sekoittuneessa maassa betonikappaleiden kanssa. Valmiin kaivannon seinämähavainnoista päätellen purkukaivanto ei ulottunut missään kohtaa kioskin rakennuskaivannon ulkopuolelle, eli purussa kaivettiin ainoastaan maata, jolla on rakennusvaiheessa täytetty kioskin betonisokkelin valua ympäröivä kaivanto.

Aiempien tutkimuksien lähimmät selvästi ehjät muinaisjäännöskerrokset ovat purkukaivannon koillispuolen vanha viljelykerros kivirakenteineen ja paksuimmillaan noin 1 m vahvuinen muinaisjäännöskerros purkukaivannon eteläpuolella (Pesonen & Koivisto 2018: 14-17 ja 54-56). Valmiin kaivannon koilliskulmassa näkyi kuitenkin vain täyttösoraa ja -murskeita sekä muovirakenteita. Kioskin eteläpuolen muinaisjäännöskerros havaittiin vuonna 2017 kioskin silloisten rappujen eteläpuolella. Vuoden 2020 kaivun aikana rappusten kohdalla oli kukkapenkki, jonka pohjoispuolelle purkukaivanto rajautui. Kaivannon eteläreunastakaan ei saatu mitään havaintoja ehjistä muinaisjäännöskerrostumista tai -rakenteista, mutta kaivanto ei siis todennäköisesti ylettänyt samalle tasalle, jolta muinaisjäännöskerros oli havaittu vuonna 2017.

27.11. 2020

Juuso Koskinen, Mikroliitti Oy

Kuvat

Vasemmalla: Asfaltti ja kioskin maanpäälliset osat poistettuna kaivannon alalta. Kuvattu luoteeseen.
Oikealla: Edellisen kuvan keskellä näkyvä kioskin kellarirakenne.

Vasemmalla: Täyttömaita kaivetaan pois betonisokkelin sisältä. Kuvattu lounaaseen. *Oikealla:* Betonisokkeli esille kaivettuna. Kukkapenkin reuna on kaivun eteläraja. Se sijaitsee suunnilleen samalla kohtaa, kuin kioskin entiset rappuset, joiden eteläpuolella on havaittu muinaisjäännöskerroksia vuonna 2017 (Pesonen & Koivisto 2018)

Vasemmalla: Betonisokkeli luoteeseen kuvattuna. *Oikealla:* Kaivun etelärajan seinämässä näkyy todennäköisesti kioskin rappusiin liittyvää betonirakennetta.

Vasemmalla: Betonisokkeliä puretaan kaivannon itäreunassa. Kuvattu koilliseen. *Oikealla:* Sokkelin takana, kaivurajan seinämässä, näkyy murskeita ja muovirakenteita.

Vasemmalla: Sokkelin pohjoissivu ennen poistoaan (vas.) ja poiston jälkeen (oik.). Kaivurajan seinämässä on sorahiekkaa eli täyttömaata.

Vasemmalla: Valmiin kaivannon luoteiskulmassa on pohjaan asti täyttömaata ja keraamista putkea. Mitta 155 cm. *Oikealla:* Kaivannon täyttömaasta löytynyt laastinen tiili.

Vasemmalla: Täyttömaasta tulleita lohkareita. *Oikealla:* Kaivanto valvonnan päättyessä. Kaikkea kaivettua maata ei viety pois, vaan sitä liikuteltiin ja tasattiin kaivantoon. Kuvattu kaakkoon.

Vanhat kartat

Vasemmalla: Ote vuoden 1696 kartasta. Kioskin arvioitu kohta sinisellä ympyrällä. Paikalla on kaupungin eteläosien tontteja. Oikealla: Kioskin kohdalla on tontteja myös 1792 kartalla.

Vuoden 1873 kartalla kioskin kohdalle on merkitty rakennuksia.

Lähteet

- Brotherus, S. 1696. Geometrisk Grundritning uppå Borgå stad i Finland Borgå Härad. Kansallisarkisto.
- Hakanpää, P. 2008. Porvoo-Borgå - Kaupunkiarkeologinen inventointi. Tutkimuskertomus, Museovirasto.
- Hedengran, N. 1795. Geometrisk Charta öfwer Sjö Staden Borgå uti Stor Fursten Dömet Finland och Kymmenegårds Lähn. Kansallisarkisto.
- Heinäemies, K. 1981. Porvoo - Mannerheiminkadun viemärikaivanto 1981. Tutkimuskertomus.

- Jussila, T. 2015. Porvoo Rihkamatori – kaivuu- ja purkutyön arkeologinen valvonta. Tutkimuskertomus, Mikroliitti Oy.
- Lehtinen, L. & Hiekkänen, M. 1983. Selvitys vesijohtotyön seurannasta Porvoon välikadulla 4.10.1983. Tutkimuskertomus, Porvoon museo / Museovirasto.
- Pesonen, P. & Koivisto, S. 2018. Porvoo Vanha Porvoo (Rihkamatori) - Historiallisen ajan kaupunkikohteen arkeologinen valvonta. Tutkimuskertomus, Museovirasto.
- Rajala, E. 1982. Porvoo 1981 Rihkamatori – Kaupunkikaivaus 29.10.-20.11. 1981. Tutkimuskertomus, Museovirasto.
- Topografinen kartta VIII, lehti 31, v. 1873 mittaus. Maanmittauslaitos.
- Väisänen, T. 2020. Porvoo Vanha Porvoo – Välikatu ja Rihkamakatu – Kaapelointityön arkeologinen valvonta 15.4.2020. Tutkimuskertomus, Museovirasto.